

26777

BIBLIOTECA „ASTRA”
SIBIU

- IUL. 2005

2011

ORĂȘTIE, 1 Noemvrie v. 1912.

Spicuiiri Economice

Adaus lunar la „Libertatea“

Broșura 2.

Vorbe și fapte.

După potopul din toamna asta cu așa de puține zile senine, economii nostri cu drept cuvînt sunt plini de grijile zilei de mâne. Săptămîni și luni de zile și-au vărsat norii plumburii apele și nimicirea. Abia cîte un pic rîurile s'au mai retras în alviile lor, să se poată statori pagubele și sărăcia. Cucuruziști și pășuni pornite spre putrezire de apa cea multă. Nutrețuri duse de valuri ori noroite pe hotar. Cartofi putrezi. Griu apucat în clăi și încolțit acolo în cîmp. Și așa mai departe. O pacoste tătărească. Deși, prinzînd cîte-o zi două mai de-așa, economii să grăbiră și să mai grăbesc, a face ce pot, totuși lipsurile rămîn mari, și prin foile noastre cetim tînguiiri amare din multe părți.

Se mai iviră încurcăturile războiului din Balcani, pentru a face neliniștea și frica de viitor și mai mare. Strfm-torarea bănească ține aproape de un an de zile, adecă băncile s'au restrîns și s'au înăsprit. Împrumuturi noue nu dau, cele vechi le scot cu asprime.

Iată năcazuri destule la cari se potrivesc cuvintele lui St. O. Iosif:

„Întunecată-i steaua țării noastre,
Înstrăinați tîngim în zile grele,
Și viitorul, plin de semne rele,
Vestește numai lacrimi și dezastre“.

Ziarele «Românul» din Arad și «Gazeta» din Brașov, au și scris cu multă îngrijorare despre aceste rele, îndemnînd poporul la *cruțare*, la desvăț de beutura vinarsului, ori chiar la împrumuturi fără interese dela ministeriu, care e

38054-

dator în astfel de primejdii să sară în ajutorul oamenilor năpăstuiți.

Dar în ținuturile noastre avem și îndemnuri *cu fapte*, nu numai cu vorbe. Ar fi bine, ca *de acestea* să fie în toate părțile locuite de Români!

Cît au ținut p' oile îndelungate, creștea nebunește prețul bucatelor. În acel timp »Agricola« din Hunedoara și »Geogeană« din Geoagiu, lucrau din răspuțeri la păstrarea unei stări mai ușoare pentru consumatori. Astfel, cînd în piața Orăștiei prețul cucuruzului era urcat la cor. 3'80—4'— de măsură (= 20 litri): »Geogeană« îl vindea cu cor. 3'30—3'60. Mulți cumpărători »pădureni« (de cătră Almașuri) veniți la Orăștie anume după bucate, se întorceau cu sacii goli și cumpărau — dela Geoagiu.

În același fel lucra »Agricola« pentru Hunedoara și împrejurimi.

Dacă fiecare bancă s'ar îngriji de timpuriu pentru cercul ei, cum să îngrijesc băncile amintite pentru cercurile lor, atunci lipsurile pricinuite de vitregimea timpului, s'ar ușura simțitor. S'ar cruța poporului multe sute de mii de coroane, pe cari altfel le vor băga în buzunar speculanții de bucate, străini de neamul și legea noastră!

Se dovedește și în cazul acesta, ca în nenumărate altele, că truda pe terenul faptelor, e mai ducătoare la scop, mai spre ajutorul semenilor, decît sfaturile și îndemnurile frumoase de pe hirtie. Silește-te să poți vinde țăranului, în lipsa de astăzi, ferdela de grîu cu 3 cor. 60 bani, în loc de 4 cor. 30 și-l vei ușura mai mult din strimțorare, decît cu toate citatele îngrozitoare din poezi, căci îi scapi dela speculanți cîte 70 fil. la măsură de bucate.

De acest adevăr ar trebui să se pătrundă conducătorii băncilor noastre! Ar fi sosit timpul, ca cel puțin negoțul de bucate pentru trebuințele noastre, să-l stăpînim noi, căci în zile de urgie ne-am putea ajuta mai ușor.

Altfel, umblăm din poartă 'n poartă la cerșit pe la alții, cari poate și ei sufer ca și noi.

România are bucate multe!

Pentru cei-ce gîndesc la nevoile din primăvara viitoare.

Toamna asta, prin care par'că Dzeu a voit să trimită o grea cercare, chiar bătaia lui, asupra țării noastre, ba și asupra altora, — umple de cele mai negre gînduri mulțimea poporului, care nu și-a putut înzestra cămara și pivnița și coșurile și podul casei cu bucatele și legumele de lipsă pentru iarnă și pentru primăvară până la celelalte bucate și legumi. După toate semnele, la mai mult de jumătate din familii, li-se vor găta și bucate și legumă de vreme în primăvară, și apoi va intra o lipsă mare în popor, în toată țara, și o scumpete de bucate și de toate, cît o să te ia groaza.

Așa ar fi să fie, dacă nimenea nu ar purta grijă chiar de pe acum, ca această lipsă să nu cadă peste noi ca o brumă și o ghiăță potopitoare, venită peste noapte și affîndu-ne de tot nepregătiți la ea.

Aceasta nu e iertat să se întîmple. În lumea de azi, cînd trenurile căraușesc repede și ieftin noian de mărfuri din țară în țară, din un colț al Europei la celalalt, ba, prin mijlocirea corăbiilor pe mări, chiar din o lăture a pămîntului la cealaltă!, — azi nu e iertat să mai dee peste noi lipsă așa de mare, ori chiar foamete, cum dădea în vremile de demult!

Mai ales noi, locuitorii Ardealului vecin cu România, și toată Ungaria și Bănatul, — nu e ieriat să ajungem în prea mare lipsă de bucate, atunci cînd avem România aci lingă noi. Că România e un bogat magazin de bucate, dela care să pot ajuta cu bine și vecinii sei cei mai lipsiți decît ea. Dacă la noi toamna a fost slabă, și anul întreg cam slab, — România a fost miluită de Dzeu și anul ăsta cu an destul de bun, și chiar un ministru român vestește, că grînarele Țării sunt pline și cei ce au

lipsă, pot găsi aci rezerve însemnate de bucate. Iată ce spunea, numai zilele trecute, dl ministru de negoț al României N. Xenopol, vorbind la o adunare economică însemnată (a președinților și secretarilor camerelor de comerț din Țară), despre „criza“ (strîmtoarea) economică de care să vorbește în timpul din urmă așa de mult și în România. D-sa zice:

„...Eu întrevăd chiar un mare avînt pentru Țara noastră, pe tărîmul economic. Sunt țări cari să pot desvolta prin cuceriri de hotare noue, dar sunt și țări cari să pot desvolta și mai bine, pe calea economică, prin muncă și stăruință. Și cred că nimeni nu ne va întrece, aci în Răsăritul Europei, pe noi în negoț și industrii!

„Știu că timpurile de față sunt grele și așteptați dela mine lămuriri cu privire la neliniștea de pe piețele țerii.

„Vă spun hotărît, că *nu este* (în România) *nici o criză* (strîmtorare) *bănească!*

„Avem doar adunate măsuri însemnate de bucate, cari nu așteaptă decît să fie trimise pe piețele mari cumpărătoare, precum vor și fi trimise în curînd!

„Avem anume, — a zis ministrul — la Brăilă (oraș cu port, stație de corăbii, pe Dunăre, de unde pornesc corăbiile cu bucate în sus spre Ungaria și în jos spre mare și Răsărit), adunate *31,474 vagoane de bucate*; la Galați *8000 de vagoane*, la Constanța alte *8000 de vagoane*, iar prin gările (stațiile de tren) din Țară alte *10.000 de vagoane*, — gata a pleca spre piețele țării în cari să caută bucatele. Prețul a acestor bucate numai, cari sunt gata de drum ori pe drum, fac *100 milioane Lei* (coroane), cari vor intra în curînd în Țară, ori au și intrat în parte.

„Dar aceste bucate aflătoare în gări și în porturi, gata de plecare, abia fac a cincea parte din cătățimea întregă de bucate ce să află în Țară! *Mai avem anume, în afară de astea, în Țară grîu, ovăs, săcară și orz, de 400 milioane!* Mai pune bucatele de prin magazinele par-

ticulare (a singuraticilor) cari fac și ele preț de vre-o 300 milioane, și reese că avem în țară bucate în cățățimi foarte mari, rămase netrimise în afară (nevîndute încă), ca rod al anului de față.

„Dacă dar să simte și la noi oarecare jenă economică (mică strîmtorare, lipsă trecătoare), e din lipsa de export (de trimis mărfurile în afară din țară), care vine din neliniștea ce domnește azi în țări și care face pe cumpărători să fi mai rezervați“.

Cam acestea le-a spus ministrul român. Din spusele lui noi vedem, că în România să află chiar belșug de bucate, atît grîu, cît și cucuruz (porumb, cum le zic ei).

Pentru noi locuitorii Ardealului și ai Ungariei, e chiar bun privilegiu a face cumpărări, în felul său prielnice, ușoare, înzestrîndu-ne încă de pe acum cu bucate pentru primăvară, cînd la poporul nostru să vor găta și le va căuta tare.

Și aci să începe apoi rostul marilor și pricepuților negustori de bucate de printre noi, rost de care și ei pot avea cel mai bun folos, dar și poporului i-ar putea da mare ajutor: să se înzestreze de pe acum cu bucate pe primăvară, vînzîndu-le atunci cu cîștig potrivit, dar nu jăfuitor, și scutînd prin asta poporul de belitoarea pe care altfel o vor face pe spatele lui negustorii fără inimă!

Dață băncile noastre ar fi macar în parte arangeate în privința asta așa cum e arangeată „Agricola“ dlui Vasile C. Osvadă dela Hunedoara, care nu are numai aci lîngă sine un mare magazin de bucate, ci încă 6 în alte șase orașe, — ele ar putea păși în primăvară ca adevărate mîntuitoare a poporului nostru în lipsele lui. Dureri, cele mai multe bănci să țin încă tot de „vecsăl“ și de „vecsăl“. Adă vecsălu și dă camăta, și mai încolo foarte puțin mai știu ori mai vreau să facă. Pe cînd și sieși și-ar face un mare bine, că și-ar deschide un răsplătitor izvor de venit, și poporului i-ar fi de îndoit folos, de ar face așa ca „Agricola“ dela Hunedoara și alte cîteva ce urmează aceeași politică cuminte, la Geoagiu, Sebeș, Zlatna, Hondol, etc.

Darea de venit după legea cea nouă.

Ce e de lipsă să știe fiecare om ce are ceva venite supuse dării?

Dela Anul-nou încolo întră în vigoare legea cea nouă de dare de venit. E bine ca tot omul care are ceva câștig după vre-o întreprindere să cunoască prescisele legii celei noue, — căci altfel poate avea simțite pagube din necunoașterea ei.

Iaca ce să vestește despre ea:

Dela Anul nou încolo, în locul legii vechi despre darea de *câștig*, care împărțea câștigul în 4 clase, — întră în putere o lege a dărilor de câștig cu o singură clasă, și în locul aruncului după *venit*, întră o dare de venit, care să pune în aceeași măsură pe ori-ce fel de venit personal al omului.

Iaca și unele amănunte ale acestor legi:

Câștigul pân' la 800 cor. nu să pune la dare, ci, ca minim de trebuință (parte cu totul de lipsă pentru traiul celui ce câștigă), e scutit de dare. Așadar de ai o moară ori o prăvălie ce nu-ți aduce câștig mai mult de 800 cor. pe an, după aceea nu plătești dare. Dar dacă venitul trece peste 800 cor., apoi până la 2000 cor. plătești cîte 2% (doi la sută, din coroană 2 fileri, din suta de coroare două cor.) ca dare de câștig.

Venitul din câștig trebuie fiecare să-l mărturisească, să-l înștiințeze deregătorii chemate cu croirea dării după ele. Să dă fiecui o tipăritură pentru a o umplea cu răspunsuri despre venitul seu, ca deregătorii de dare să știe la ce dare să-l pună, — și acea tipăritură e dator fiecare a o umplea și a o trimite la locul ei, căci dacă nu, îi vine următoarea pedeapsă: Dacă n'ai umplut cu răspunsurile de lipsă coala de întrebări, atunci, dacă câștigul nu-ți e mai mare de 10 000 cor. pe an, vei plăti ca pedeapsă încă 1% (unu la sută) peste

darea ce ti-să va croi, iar dacă nici după o nouă recercare nu răspunzi înaintînd coala cu înștiințarea cîștigului, te poate pune la un arunc pînă la 5% de mare, peste darea ta regulată.

Dar peste darea de cîștig vine apoi o nouă dare: darea *de venit peste tot!* Anume: din ori-ce izvoare ai venite, (plată fixă după slujba ta, venit din chirie ori din arîndări, etc.), acelea să socot la olaltă și să pun la o dare deosebită, ca dare *de venit*, care este dela $\frac{1}{2}$ percent pînă la 5% de mare. (Adecă dacă ai o prăvălie sau altă întreprindere care îți aduce 1000 cor. pe an, după acele 1000 cor. plătești odată darea de cîștig de 2—3%, apoi socotindu-ți-se toate venitele la olaltă, acelea formează temeiul la dare de venit peste tot, și plătești după suma venitului alte $\frac{1}{2}$ pînă la 5 percent! După același cîștig plătești dară două dări, una darea de cîștig, și a doua darea de venit peste tot. Cam minunată socoteală).

Atît darea de cîștig, cît și cea de venit peste tot, o statorește comisia de croit darea aceasta, *an de an*, așadar nu ca pîn'acum din 3 în 3 ani. Amîndouă felurile de dare, comisia le statorește de-odată, într'una.

Comisia poate rîndui cercetarea cărților de socoată a întreprinderii, fie că însuși cel chemat la dare o cere, fie că comisia o află de lipsă pentru a croi cu inimă liniștită darea. Poate asculta și martori și specialiști (pricepători în treabă), și contra hotărîrii ei să poate de recurs (apel) la comisia de recurare a dărilor.

— Din noua lege de dare de cîștig și de venit, — deși ministrul spune că ea nu va îngreuna întru nimic pe întreprinzători față de greul dărilor ce-l au azi, — totuși statul ci-că va avea un spor de 30 milioane coroane pe an. Abia pe-o măsca pentru cît îi cere mai mult numai armata!

— Precum vedem să face deosebire între cîștig și venit. Am „cîștig“ dela o prăvălie, o moară, o agentură ceva, etc., am „venit“ din salar (plată), dar apoi toate aceste feluri de cîștiguri la olaltă fac venitul meu.

Gazul subpământean dela Șarmăș.

Lucrările pentru a să putea lua folosul la gazul cel mult ce izvorește din pământ la Șarmășel (în Ardeal), sunt pe cale a să începe. Că, pentru a pune fabricile cele mari în lucrare, ai lipsă mai mult ca de ori-ce, de o putere mînătoare. Unde sunt rîuri ceva mai mari și cu curs repede, ca rîurile de munte, acolo fabricile să fac pe marginea rîului și să întocmesc așa, ca puterea mînătoare a apei să pună în lucrare fabrica. (Cum fac în mic morarii cu morile lor prin toate satele). Dar apa iarna îngheață și atunci moara lelii Floare dela sat stă până deșghiață Dzeu apa, dar fabrica cutare nu poate, sta și atunci ea își pune în lucrare mașinele cu foc.

Gazul subpământean unde să ivește, îți dă puțința a te lipsi și de apă și de foc! El izbucnește din pământ cu așa putere grozavă, și vara și iarna, că fabrici să ai, uriașe, să le legi de suflarea lui cea nemăsurată, că ți-le mîna de zbîrnăe! — În America de aceea au și ajuns la așa mare înflorire fabricile de tot felul, că au dat peste fîntîni de gaz subpământean în sute de locuri și lîngă fiecare fîntînă de aceasta au înălțat o fabrică, căre numai roate să aibă și oameni s'o conducă și să-i dee cele de lipsă pentru măcinat prin cele suluri și coșuri, că de puterea mînătoare n'au să poarte grijă! Acea le-o dă Dzeu de cinstel și doar aceea face cheltuiala cea mare la o fabrică: arderea de cărbuni ori de lemne pentru a încălzi căzanele ca să miște mașinele! De toate aceste cheltuieli însemnate, o fabrică de lîngă o fîntînă de gaz subpământean, e cruțată.

Acum de 2 ani s'a găsit astfel de gaz și în Ardealul nostru, pe cîmpiile de lîngă Șarmășel. A izbucnit el din pământ, dînd de știre lumii că iacă aci să găsește astfel de gaz. Dar fiind-că în Șarmășel, ba nici pe aproape până la mari depărtări, nici veste-poveste de vre-o fabrică, — gazul izvorește din pământ de 2 ani într'una și să scurge

pe nimic, rîu puternic, din gura mai multor izvoare, prin cari a fișnit afară.

Abia după gîndiri și răs-gîndiri încete, cu mers de melci nepricepători, s'au putut face de conducători statului și de oameni cu bani, pregătirile de lipsă pentru a lua și la noi folosul acestui bogat dar alui Dzeu!

Dar în urmă s'a ajuns a să face un început: Pentru feluritele fabrici dela Turda și Gherla, ca mai apropiate de izvoarele dela Șarmășel, conducerea numitelor orașe au cerut statului să le trimiță gaz care să le mîne (că acel gaz, după o lege anume făcută, e, ori unde s'ar ivi, proprietatea statului!). Zilele trecute statul a subscris contractul prin care se obligă a trimite dela Șarmășel pân' la Turda și pân' la Gherla gaz subpămîntean. li trebuie în scopul acesta să se facă un conduct de țevi de fer (un fel de „iaz“ din țevii) pentru trimiterea gazului, pe cale de 78 kilometri. In fabricile de fer ale statului să lucrează deja cu zor la turnarea acelor țevi.

Pentru dezvoltarea mai departe a acestui conduct (pentru a-l duce și la alte orașe, alte fabrici, a-l dezvolta peste tot) și pentru a ținea în bunăstare și pe cel-ce acum să face ca început, — să formează o societate pe acții cu capital de 10 milioane coroane, fiind statul și acționari.

Pentru întrebuișarea acestui gaz s'au înștiințat pân' acum atîtea fabrici și întreprinderi, că statul ar trebui să le trimiță zi de zi 250.000 de metri cubici de gaz, — dar izvoarele de gaz deschise pân'acum, nu dau decît 200.000 de metri cubici. Așadar nici nu să poate da atîta cît să cere. Ci statul va urma, prin inginerii sei, căutarea după fîntîni nouă, pe cari deschizîndu-le, să poată da și mai mult astfel de gaz. In scopul acestui fel de cercetări, a luat în budget pe anul viitor 1 milion și 400.000 cor.

Va urma o mare înflorire a fabricelor și lucrărilor lor.

*

Pentru cei-ce n'ar ști ce și cum e acest gaz, spunem pe scurt următoarele: Invățații arată, că el s'a format în adîncul

pământului, acolo unde nainte cu zeci de mii de ani au fost păduri uriașe pe care nimeni nu le atingea, ci ele cădeau de sine îngropându-se prin veacuri strat peste strat. Cele de din jos, în putrezirea părților lor încă neputrezite, s'au dospit, așa ca bunăoară finul verde în clae, formînd acolo în adînc straturi de gaz, care, ne-avînd pe unde ieși afară, a stat acolo mocnit mii și mii de ani. Prin dospirea însă mai departe a resturilor de materii, înmulțindu se acolo acel gaz, el își caută loc de ieșit afară, de răsuflet, — și atunci țîșnește undeva la fața pământului. Și fiindcă să află foarte mult acolo în adîncuri, el acum că și a găsit o răsufletătoare, va tot țîșni până să va răsufletă acel loc de tot gazul ce a stat pîn'aci încuiat acolo.

Care va să zică, un astfel pe izvor de gaz nu are să țîină, ca de pildă izvorul de apă, în veci, ci el dela o vreme va slăbi și apoi va înceta de tot, să va găta.

Dar fiindcă însăși formarea lui a durat mii și poate milioane de ani, și el să află mult, iar o fîntînă de aceea prin care răsufletă e pentru el o nimica toată, o ureche de ac prin care să se scurgă un rîu de apă, — izvorîrea lui va țîinea vreme multă, cite două trei sute de ani, ori și mai mult. De aceea, deși nu e pe vecie, să plătete să faci fabrică lîngă el ori să țî faci chel-tueli cu conducerea lui, că izvorîrea lui totuși va țîinea mai mult decît țevile tale și toată fabrica ta omenească.

O O O

Grijiți de trupurile plăpânde a ^{le}copiilor.

**Indrumări date de sfatul medicilor
români din București către învățatori.**

Ce atinge, ce întunecă, ce strică beutura
spirtuoasă în trupul fraged al copilului?

Sfatul medicilor din București purtători de grijă pentru sănătatea de obște a țării, — dă prin foi și prin îndrumări osebite, învățătorilor următoarele lămuriri dovedite de știință, pe care, zic ei, tot învățătorul trebuie să le știe și să le spue tuturor, tinerilor ca și celor crescuți. Iacă, zic ei, ce trebuie să știe învățătorul slujitor al binelui de obște:

1. Că nici o beătură spirtuoasă, rachiu, vin ori bere,

nu cuprinde ceva hrănitor sau întăritor ce să fie macar vrednic de pomenit.

2. Că spirtul (alcoholul) ce să află în toate beuturile spirtuoase, e pentru viața, mișcarea și lucrarea celulelor (părților fine ce dau viața în trupul omenesc) și pentru țășăturile din corpul omenesc, o otravă ce tulbură lucrarea regulată a acelor!

3. Că beutul fără cumpăt (abuzul) de spirtuoase, pricinuește îmbolnăviri grele și cronice (ce vin tot mereu și nu să mai sting de tot nici odată) în cele mai gingașe și mai de lipsă părți lucrătoare (organe) ale trupului omenesc: în inimă, în ficat (mai), în rinichi (rărunchi) și în stomac. (Și dacă ori-care din aceste organe de lipsă pentru viața bună în trup, e stricat, — tot trupul dă napoi, suferă, să prăpădește!)

4. Că alcoholul (spirtul) ajută la întinderea celor mai pustiitoare dintre boale: a ofticeii (boala seacă) și sifilisul (boalei urâte de sînge.)

5. Că spirtul dat copiilor, din pricina frăgezimei trupului lor, în ori ce măsură mică li s'ar da, — le vatămă și strică neînchipt de mult!

6. Că spirtul tulbură lucrarea creierului și puterea de primire a cunoștințelor și învățăturilor la copii, — și de aceea:

7. Darea de beuturi copiilor, înrîurește rău asupra învățămîntului în școală și face pe acei copii neascultători și îndărătnici.

8. Că spirtul, prin întunecarea părților de creeri cari conduc pornirile și aplicările bune ale omului, — dă frîu slobod pornirilor josnice (ceea-ce să vede și din faptul, că dacă în amețeala spirtului ai făcut o faptă urită ori rea, după ce norul întunecat al spirtului s'a depărtat de pe creier și creierul lucrează iară regulat, judecînd luminos ce e bine și ce e rău, îți pare rău și ți-i rușine de ce ai făcut atunci cînd el nu putea lucra din pricina pedecii ce-i punea spirtul cu care l'ai fost otrăvit!).

9. Prin împrejurarea aceasta (din punct 8) moralitatea, purtarea bună, cinstită, frumoasă și nepătată a copiilor, e mereu primejduită, împinsă spre cădere și întinare, prin aceea că li-să dă beatură.

10. De aceea — zice sfatul de care vorbim, — învă-

țătorul trebuie să lupte cu toată puterea contra beutului de beuturi spirtuoase din partea copiilor, căci prin aceea va aduce o ridicare a sănătății și a culturii sănătoase în tineret și prin el în tot rîndul viitor de oameni, în tot poporul, la tot neamul!

*

— Așa găsește acest sfat al doctorilor cu durere de inimă pentru poporul țării lor, către învățătorii satelor, ca să gri-jască de copii, ferindu-i dela beutură.

Noi credem că aceste sfaturi să le iee la inimă, nu numai învățătorii și copiii, ci mai mult decît învățătorii **toți părinții!** Și anume nu numai pentru copii, ci și pentru sine înșiși! Că toate stricăciunile ce să spune aci că se fac de beutură în corpul copiilor, să fac și în al celor mari! Doar cu deosebirea că în a copiilor, cu trupul fraged, plîpînd, imuenirarea e mai primejdioasă, iar în a celor mari mai înceată, dar cu urmări tot așa de triste, venite mai tîrziu.

* * *

În privința asta un adevăr zguduitor zugrăvește poetul G. Coșbuc în următoarea poezie a sa, care e o copie de pe o viață pe care, durere, prea mulți o ajung și o sfîrșesc așa. Iată versurile drepte ale poetului:

ÎN TREACĂT

Eu spuseseam lui Marin:
„Ia mai lasă sticla 'n pacer!
Tot gîl-gîl!, nu-ți vezi, sărace,
Nasul roșu de pelin?“
El la mine: „Ce fa-face?
Să mă la-la-las de vin?“

Dra-dra-drace“
Și-a 'nceput pe drum să joace.

Mai tîrziu, l'am întîlnit
Beat ca 'ntii, și-a doua oară.
„Tot cu sticla subsuoară,
Nu te vezi cum ai slăbit?
Las'o, bre, că te omoară“ —
„N'o să merg la schi-schi-schit
Doa-doa-doaară!“
Și rîdea, rîdea să moară!

L'am văzut, tot afumat,
Zurbagiu și rău, la anul.
„Unde ți-ai lăsat sumanul?
Rîd de tine toți prin sat,
Și te-arată toți: golanul“ —
„M'a des-des-bră-brăcat
Ji-ji-danul“ —
Și tușea, tușea, sărmanul.

Iar mai ieri, cu cine dau
Ochi într'un spital? „Marine,
Tu aici? Da ce-i cu tine?“
Și aștept răspuns, și stau.
Sîngé el scuipînd, în fine:
„Toți acei ce minte n'au
Pat ca mine!“ —
Pat ca el, am zis, vezi-bine!

G. Coșbuc.

ȘTIRI ECONOMICE

Valoarea pământului la noi. Iată cum e prețuit pământul din partea unor bănci mari din Pesta, cari dau împrumuturi ipotecare (pe intabulare),

1. Magyar Földhitelintézet, jugărul	Cor. 626.—
2. Magyar Tak. pénztárak közp. hitelbankja	„ 738.—
3. Magyar Jelzáloghitelbank	„ 497.—

Prețul se înțelege pentru un iugăr catastral (de 1600 stîngini pătrați). Se înțelege că împrumutul nu se dă pînă la suma prețuită întreagă, ci numai 200—300 coroane de iugăr.

Prețurile acestea să potrivească și la împrejurările noastre din Transilvania. Sunt prețuri mijlocii. Adecă sunt pământuri, cari valorează și 2000 de coroane de iugăr, dar sunt și locuri sterpe, pietroase, cari nu plătesc nimic. Valoarea unui loc atîrnă și dela felul cum îl cultivi, cum îl lucrezi. Harnicii bulgari, cu grădinaritul lor, scot 500—600 coroane venit curat de pe un iugăr, care la un Român deprins numai cu plugăritul amărit, nu i-ar aduce nici două sute de coroane.

Prin cultivarea pricepută, se urcă prețul pământului. Astfel în Germania, dela 1891 pînă la 1910 valoarea unei moșii de 1000 pogoane, s-a urcat dela 70.000 la 250.000 de mărci. O altă moșie s-a urcat dela 76.000 la 310.000 mărci. O a treia, de 1400 pogoane, numai în trei ani, s-a scumplit dela 114.300 M. la 370.000!

*

Leacul ciumei porcilor! O veste îmbucurătoare vine dela București (România). Să scrie anume, că medicul veterinar român Stoicovici, făcînd timp mai îndelungat cercetări și probe în laboratoriu (atelierul medical) al medicului Dr. Victor Babeș, — a izbutit să descopere care e pricina boalei celei ce face atîta pagubă în porci: a ciumei porcilor! Și descoperindu-i pricina, izvorul, fi află acum și leacul! Mai ales că are și ajutorul dlui Dr. Babeș, care e unul din cei mai mari învățați Doctori nu numai în România, ci în toată lumea, în a iscodi leacuri contra feluritelor microbi (germeni) a boalelor crezute pîn'aci ne-

vindecate. (Acest dn Br. Babeș, după ce a învățat la Paris lângă marele Pasteur al Francezilor, a fost ales profesor universitar în Pesta, dar dsa, stînd aci abia un an, s'a dus, acum 20 de ani, la București, să fie, prin știința sa mare, fală universității românești nu celei ungurești. În atelierul (laboratorul) acestuia s'a iscodit, iaca, și prețiosul leac al ciumei porcilor, ceea-ce e un lucru de foarte mare înșămătate!)

*

Starea averii statelor din Balcani. Din prilegiul războiului ce să dă între Bulgaria și soațele sale Sîrbia, Muntenegru și Grecia, asupra Turciei, — s'a scos la iveală care din aceste state cum stă în privința averii sale? S'a luat ca cheie de socoată datorii ce o avea fiecare țară nainte de intrarea în războiu, împărțindu-o pe numărul locuitorilor, — și iaca ce s'a aflat:

Turcia are atîta datorie de stat, încît pe fiecare cap de locuitor al ei (așadar și pe copilul de țîță) să vin 130 coroane datorie! E foarte îngreunată. Iar războiul de acum, silindu-o a face datorii nouă, o înfundă și mai mult.

Dar nici statele creștine cari o atacă, nu stau mai bine. Ba chiar mai rău! Ceea-ce e de altfel de înțeles, căci acestea s'au gătit temeinic de războiu și asta s'a făcut cu cheltuială mare, — dar măcar îi și au folosul! Iaca anume care din aceste state cîte datează:

Bulgaria are datorie de stat, încît să vine pe fiecare suflet de locuitor 154 coroane (și ce-a mai crescut prin războiu). În Sîrbia să vine 220 cor. de cap de om.

Grecia e mai îngreunată ca toți: aci să vin 280 cor. de cap de om!

Mai bine stă Muntenegru. El nu prea e dator, (că nici credit nu prea are, fiind țară mică și săracă!) Oștean în Muntenegru e *fiecare* om citov, și să îmbracă și să înarmează cu ce poate și cum poate el, din al seu, — căci știe că casa și masa și-o apără! Adecă la dreptul vorbind arme au destule, că le trimite Rusia cîte le trebuie, de cîinste! Ba „Regelui“, ca să-și țină parada la curte și să nu fie silit a ținea capre și el, — capătă tot dela Rusia cîteva milioane pe an. De aceea nu are datorie „statul“ și de aceea craiul Munților-negri e așa supus la ori-ce poruncă ce-i vine dela „Tătucul“ (Țarul).

*

Linii duble la trenul Szajol—Arad—Piski. În alte țări, chiar și în vecina Austria, trenurile au atîta de mult de cărașit (lucrurile mulțimilor de fabrici de tot felul!), încît demult nu mai putea fi vorba a putea îndeplini toate cererile de cărașie pe linii ferate simple, unde un tren trebuie să aștepte în stație pînă vine celalalt din fața lui. Ci deja de zeci de ani statul (sau stăpînii liniilor cutări) au trebuit să așeze al doilea rînd de șine, așa, că un rînd de trenuri să meargă înainte unele după altele pe linia dela stînga, și celelalte să le vină în față unele după altele pe linia dela dreapta. În felul acesta nu așteaptă un tren după altul, ci pot pleca în tot 5 minute după olaltă trenuri din aceeași stație. Cu cele ce vin încoace să întîlnesc pe drum, zburîndu-și pe lîngă olaltă ca niște năluci!

În Ungaria însă, țară lipsită aproape de tot de fabrici, (care ele, mai mult ca oricine, folosesc trenurile pentru adusul de materii și trimisul de mărfuri lucrute), pînă acum abia este o cale de această cu două rînduri de șine, dela Pesta pîn' la Solnoc. Mai anii trecuți, de un an doi, s'a pus al doilea rînd de șine dela Piski la Petroșeni, fiindcă băile de cărbuni dela Petroșeni și jur, cer învîrtire mare de trenuri, pe care n'o mai biruia o linie simplă. — Acum e vorba să se zidească o nouă linie de acest fel, cu două rînduri de șine, anume dela Szajol peste Arad la Piski, iar dacă odată Aradul capătă linii duble dinspre Ardeal și dinspre Pesta, — apoi dela el voesc să conducă astfel de linii duble și în alte părți, anume spre Bichiș-ciaba și spre Maria-Radna. Dela Arad la Ciaba să va pune al doilea rînd de șine pe cale de 93 kilometri, apoi dela Arad la Radna pe 91 kilometri, și astea să se lucreze în anul viitor 1913 și în 1914 să fie gata. Vor costa aceste două linii inzestrate cu șine duble aproape 5 milioane de coroane! Iar dela Radna poate să vină linia dublă și la Ilia și de aci la Piski (căpătînd legătură cu linia dela Petroșeni). Intreagă linia dela Szajol la Piski ar fi de 800 kilometri de lungă și, pînă a să gata cere cheltuieli de vre-o 35 milioane de coroane.

Roada din anul acesta. Ministeriul ungar de agricultură a publicat cu datul de 30 Octomvrie, o nouă dare de seamă privitoare la roada țarinelor din anul acesta, care ne arată următoarea roadă: Grîu 46 milioane măji metrice, seară 13 mil., orz 15 mil., ovăs 11 mil., porumb

(cucuruz) 46 mil. și cartofi 50 mil. măji metrice. Roada este peste tot cu mult mai slabă de cum se aștepta la începutul anului. Mai ales cea a griului e cu jumătate de milion și cea a porumbului cu $\frac{3}{4}$ de milion de măji metrice, mai slabă!

Intrebări și răspunsuri.

Intrebarea 2. Un grădinar îmi spunea, că poți face mărul ori para pe care o vrei, să crească mai mare decât i-ar fi firea și decât vecina ei, căreia nu-i ajuți. Cum? n'a vrut să-mi spună. Credeți dv. în asta și dacă da, cum să poate?

Al. Vr. în N.

Răspuns: E ceva adevăr în zisa grădinarului. Iaca ce să știe despre asta: Să tai pe creanga pe care atîrnă mărul ori para, din jos (spre vîrf) dela măr, o crepătură de 20 cm. în coaja clombiței, în lungul ei. Prin asta ai făcut clombiței roditoare o rană. Natura să grăbește să vindece rana, trimițînd acolo suc mai mult ca de obicei (cum fuge și sîngele unde te tai, mai mult ca în altă parte, pentru a ajuta să se vindece). Și fiindcă tăietura e din jos de rod, sucul venind mai mult pe această creangă, primește și mărul ori para din calea lui, mai mult suc, mai multă hrană, ca cea de pe o cracă nerănită, și așa de fapt crește mai mare și mai frumoasă! Cearcă, că nu-i lucru mare.

Piața de bucate

după Bursa din Budapesta:

Grîu	Cor.	21'50—21'90
Săcară	„	19'70
Orz	„	18'90
Ovăș	„	21—21'80
Cucuruz vechiu	„	20—20'30

Piața Orăștiei: Grîu 21'—; Săcară 19'—; Cucuruz 19—20 pentru cîte o maje-metrică (100 kg.)

„Tipografia Nouă“, I. Moța, Orăștie.